

**UDSKRIFT
AF
HØJESTERETS DOMBOG**

HØJESTERETS DOM
afsagt fredag den 23. marts 2007

Sag 200/2005

(2. afdeling)

[REDACTED]
(advokat Kirsten Maxen, e.o.)

mod

Patientskadeankenævnet

(kammeradvokaten ved advokat Jacob Pinborg)

I tidligere instans er afsagt dom af Østre Landsrets 16. afdeling den 6. april 2005.

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Poul Sørensen, Per Sørensen, Peter Blok, Marianne Højgaard Pedersen og Michael Reklung.

Påstande

Appellanterne, [REDACTED], har gentaget deres påstande. Dog har de nedsat påstanden vedrørende begravelsesudgifter til 123.753,12 kr. efter fradrag af begravelseshjælp modtaget fra det offentlige på 6.200 kr.

Indstævnte, Patientskadeankenævnet, har påstået stadfæstelse.

Supplerende sagsfremstilling

Det fremgår af en opgørelse udarbejdet af [REDACTED], at ca. halvdelen af de begravelsesudgifter, der påstås erstatning for, vedrører vedligeholdelse af gravstedet.

- 2 -

For så vidt angår kravet om erstatning for tabt arbejdsindtægt har [redacted] præciseret, at tabet for hele perioden fra den 8. juli 2001 til den 31. august 2002 udgør 205.465,12 kr. inkl. moms. Herfra skal trækkes 25.300 kr. i modtagne sygedagpenge, således at det samlede tab udgør 180.165,12 kr. inkl. moms. Tabet vedrørende tiden inden dødsfaldet den 31. august 2001 udgør 28.053,75 kr. Herfra skal trækkes udbetalte sygedagpenge 1.959 kr., således at den andel af påstanden vedrørende tabt arbejdsindtægt, der vedrører denne periode, udgør 26.094,75 kr. inkl. moms. Opgørelsen er baseret på, at [redacted] i hele perioden har mistet 463,02 arbejdstimer, hvoraf 63,22 timer vedrører tiden inden dødsfaldet.

I et brev af 15. december 2002 til Patientskadeankenævnet har [redacted] bl.a. anført:

"Og desuden har Patientforsikringen afvist at dække [redacted] mors tabte arbejdsfortjeneste under henvisning til en afgørelse fra Landsretten i sag U.2001.28 H, hvorved jeg, [redacted] mor, er blevet sidestillet med en psykisk ustabil mor, som ikke kunne klare at passe sit arbejde grundet hendes barns ulykke og død!! Jeg, [redacted] mor, finder det fornærmende i den grad at blive sammenlignet med en psykisk ustabil person; der er intet grundlag for at sidestille mig, [redacted] mor, med et psykisk tilfælde og desuden har der ikke været forespørgsler fra Patientforsikringen om min psykiske tilstand forud for Patientforsikringens beslutning om at erkende os, [redacted] forældre, erstatning. Grunden til min nedsatte arbejdsevne er et ødelagt søvnmønster grundet den sorg og det tab, som [redacted] familie lider under. Det er en naturlig reaktion på en unaturlig situation."

Afdelingslæge på børneafdeling L på Amtssygehuset i Gentofte, Gunna Erichsen, har i et brev af 15. december 2004 bl.a. udtalt:

"Undertegnede kan bekræfte, at jeg har været involveret under [redacted] indlæggelse her på børneafdelingen, KAS-Gentofte fra 29.08.01 - 31.08.01. Herudover har jeg i perioden efter [redacted] død haft et nøje kendskab til forældrenes situation og deres reaktion på det pludselig uventede dødsfald af deres datter.

Efter [redacted] død havde familien en tiltagende svær reaktion på det uventede. Forløbet fra ulykken 08.07.01 til [redacted] døde 31.08.01 blev mere og mere belastende for familien at erkende, at [redacted] måske ikke havde været så rask, som de troede. Denne reaktion gjorde efterforløbet efter [redacted] død yderligere belastende for familien.

- 3 -

blev efter [redacted] død i lyset af forløbet mere og mere belastet, og jeg følte ved de samtaler jeg havde med hende, at hun helt klart virkede uarbejdsdygtig. Dette er normalt også tilfældet for forældre, der har mistet deres børn, at de i en kortere eller længere periode under ingen omstændigheder, er i stand til at arbejde. Det er velkendt fra talrige undersøgelser.

I lyset af den yderst belastende situation, som familien blev bragt i med [redacted] initiale ulykke og efterfølgende død, må jeg helt klart udfra det store kendskab jeg har til [redacted] bekræfte, at [redacted] var uarbejdsdygtig i månederne efter [redacted] død, og at dette bestemt ikke blev mindre de første måneder efter døden.

[redacted] havde helt specielt et meget stort behov for at få bearbejdet sorgen, da dette fyldte alt hos hende.

Håber, at dette kan bekræfte, at [redacted] helt klart har været uarbejdsdygtig i perioden efter [redacted] død."

Erstatningsansvarsloven blev med virkning for skader indtrådt efter den 23. januar 2003 ændret ved lov nr. 35 af 21. januar 2003. Ved lovændringen indsattes som § 26 a en bestemmelse om godtgørelse til efterladte. Lovforslaget byggede på betænkning nr. 1412/2002 om godtgørelse til efterladte ved dødsfald, som blev afgivet af en arbejdsgruppe under Justitsministeriet (herefter "betænkningen", henholdsvis "arbejdsgruppen"). I de almindelige bemærkninger til lovforslaget er i punkt 3.2. anført (FT 2002-03, tillæg A, side 85f):

" 3.2. Erstatning til efterladte for psykisk skade

Arbejdsgruppen har overvejet, om der i stedet for eller ved siden af en regel om godtgørelse til efterladte ved dødsfald bør ske en lovregulering af de efterlattes muligheder for at få erstatning for personskade i form af psykisk skade som følge af et dødsfald. Om dette spørgsmål hedder det i betænkningen side 57 ff. bl.a.:

»... de efterladte [kan] i dag efter retspraksis i begrænset omfang få erstatning for sådanne skader efter de almindelige regler i erstatningsansvarsloven. Dette forudsætter imidlertid, at de efterladte selv har lidt fysisk overlast i forbindelse med dødsfaldet eller har været i fare herfor.

Dette svarer i det væsentlige til retsstillingen i Finland og Island. Derimod er der i retspraksis i Sverige og Norge i videre omfang givet erstatning for psykiske skader, herunder for psykiske gener eller lidelser ved at overvære eller blive underrettet om et dødsfald. I Sverige er der med virkning fra den 1. januar 2002 endvidere sket en lovregulering af dette område, som i forhold til hidtidig retspraksis udvider mulighederne for at få erstatning. ...

Som nævnt har domstolene i Danmark hidtil fulgt en restriktiv linje med hensyn til at tilkende erstatning for psykiske skader i forbindelse med, at en anden person bliver dræbt eller kvæstet.

- 4 -

I det omfang der hos de pårørende rent faktisk kan påvises en personskade i form af en psykisk lidelse eller lignende som følge af, at en nærtstående bliver dræbt eller kvæstet, bør det efter arbejdsgruppens opfattelse – også i lyset af udviklingen i Sverige og Norge – overvejes i videre omfang end i dag at give erstatning herfor efter de almindelige regler i erstatningsansvarsloven. I modsætning til indførelsen af en regel om godtgørelse til de efterladte ved dødsfald kan en sådan udvidelse af mulighederne for at få erstatning for psykiske skader ske uden lovændringer.

Arbejdsgruppen vil i den forbindelse også pege på, at der efter arbejdsskadeaikringsloven gives erstatning for psykiske skader i videre omfang end efter dansk rets almindelige erstatningsregler ... Der vil således kunne opstå tilfælde, hvor en ansat, der overværer en alvorlig og voldsom ulykke, vil få hændelsen anerkendt som en arbejdsulykke og få erstatning for psykiske skader efter arbejdsskadesikringsloven, mens ægtefællen til den, der bliver dræbt eller alvorligt kvæstet ved ulykken, efter hidtidig retspraksis ikke vil kunne få erstatning for psykiske skader efter dansk rets almindelige erstatningsregler, selv om han eller hun også har overværet ulykken.

Der er endvidere i den erstatningsretlige litteratur argumenteret for, at erstatningsansvaret formentlig uden for store betænkeligheder kan udvides til også at omfatte psykiske skader/chok ved at overvære eller få meddelelse om en nær pårørendes død eller alvorlig personskade.

Arbejdsgruppen finder imidlertid ikke, at der på nuværende tidspunkt er tilstrækkeligt grundlag for at foreslå lovregler om de efterlades muligheder for at få erstatning for psykiske skader som følge af et dødsfald mv.

Dansk rets almindelige erstatningsregler er i vidt omfang udviklet og løbende tilpasset gennem retspraksis. Det gælder f.eks. den almindelige culperegulering, kravet om årsagssammenhæng og adækvans samt regler om, hvilke interesser og goder der er beskyttet af erstatningsreglerne, og hvem der kan kræve disse erstattet.

Arbejdsgruppen finder det mest hensigtsmæssigt, at det som hidtil overlades til retspraksis at fastlægge indholdet af dansk rets almindelige erstatningsregler, herunder også i hvilket omfang der kan gives erstatning for psykiske skader. Det vil efter arbejdsgruppens opfattelse være naturligt, at domstolene i den forbindelse inddrager udviklingen i de andre nordiske lande samt udviklingen på arbejdsskadeområdet.

Arbejdsgruppen forudsætter, at den foreslåede godtgørelsesregel ikke vil være til hinder for en udvikling i retspraksis mod i videre omfang end i dag at give erstatning for psykiske skader.

Justitsministeriet er enig i, at en udvikling i retspraksis mod i videre omfang at give erstatning til de efterladte for psykisk skade vil kunne finde sted uden lovændringer. Justitsministeriet kan endvidere tilføje, at spørgsmålet om, i hvilket omfang der bør gives erstatning for psykisk skade til de efterladte, er bedst egnet til at blive løst gennem domstolenes løbende udvikling af dansk rets almindelige erstatningsregler på grundlag af stillingtagen til konkrete enkeltsager.

Der kan i den forbindelse bl.a. peges på, at erstatningsansvarsloven ikke regulerer, hvad der skal forstås ved en »personskade«, og heller ikke angiver de almindelige betingelser

- 5 -

for, hvornår en personskade kan kræves erstattet (ansvarsgrundlag, krav om årsagssammenhæng mv.). Det er Justitsministeriets opfattelse, at der som udgangspunkt ikke bør indføres særlige lovregler vedrørende et enkelt element af personskadebegrebet.

Det kan endvidere nævnes, at det i retspraksis er anerkendt, at en »personskade« også kan være en psykisk skade, f.eks. en egentlig psykisk lidelse, der medfører tab af erhvervsevne. Spørgsmålet i retspraksis har derimod bl.a. været, under hvilke omstændigheder en sådan psykisk skade bør kunne kræves erstattet, herunder f.eks. hvor tæt den erstatningssøgende skal have været på ulykken.

Ud over en stillingtagen til sådanne spørgsmål ville en eventuel lovregulering af mulighederne for at få erstatning for psykisk skade efter Justitsministeriets opfattelse rejse en række andre vanskelige spørgsmål bl.a. om den nærmere fastlæggelse af begrebet »psykisk skade« (i hvilket omfang skal der f.eks. være tale om en egentlig psykisk lidelse), om beviset for årsagssammenhæng mellem dødsfaldet og den psykiske skade og om afgrænsningen mellem »sædvanlig« sorg mv. og en egentlig psykisk skade. Disse spørgsmål er efter Justitsministeriets opfattelse bedst egnede til at blive løst i retspraksis på grundlag af dansk rets almindelige erstatningsregler.

Lovforslaget indeholder på denne baggrund ikke regler om de efterladtes muligheder for at få erstatning for psykisk skade som følge af dødsfald mv.”

Forklaringer

For Højesteret er der afgivet supplerende forklaring af [redacted] og [redacted].

[redacted] har bl.a. forklaret, at hun på Amager Hospital bad om at få [redacted] scannet, men det ville man ikke. [redacted] blev udskrevet 3 dage senere, den 11. juli 2001. Hun havde to blå øjne og fik stadig næseblod. [redacted] stillede forskellige spørgsmål til lægen, bl.a. om epilepsi og hæmatom, men lægen sagde bare ”se på dit barn”, idet lægen syntes, at [redacted] så frisk ud. [redacted] var imidlertid ikke sig selv, og de var meget bekymrede. De opsøgte forskellige speciallæger – tandlæge, øjenlæge og øre-, næse-, halslæge. [redacted] havde flåd fra næsen og hostede, men en ørelæge sagde, at det var en let sommersnue. Hvis han havde taget nogle prøver, havde de vist, at der var tale om væske fra rygmarven, og man kunne have behandlet for den rift, der var på hendes hjernehinde. Både ørelægen og børnelægen på Amager Hospital har siden fået en påtale for deres behandling af [redacted]. [redacted] havde konkret spurgt børnelægen, om der kunne være tale om kraniebrud, men han udskrev [redacted] på trods af klare symptomer på kraniebrud. [redacted] var også til fysioterapeut på grund af det kraftige slag, og hun skulle senere have været behandlet for piskesmæld. Der var hele tiden nogen hjemme hos [redacted], og hun sov hos [redacted] de første 5 nætter. [redacted] var meget

- 6 -

plaget af hovedpine og havde ondt i nakken. Hun var normalt meget aktiv, men var ikke sig selv. Hun startede alligevel i skole den 6. august 2001. [REDACTED] var meget træt og skulle altid hvile sig efter skole. Hun tænkte hele tiden på, om [REDACTED] virkelig var sluppet så billigt. [REDACTED] var træt, men livsglad, og de var sammen så meget som muligt. Da [REDACTED] havde været i skole i 2 uger, skulle [REDACTED] til Sverige, og hendes mand skulle på kursus, så [REDACTED] farfar passede hende. [REDACTED] havde endnu ikke haft gymnastik i skolen, men det havde hun om tirsdagen. De havde slået kolbøtter, og hun klagede efterfølgende over, at hun havde fået ondt i nakken og i hovedet. Hun fik høj feber, kastede op og havde smerter over lænden. [REDACTED] far tog hjem fra sit kursus, og han ringede til vagtlægen natten til onsdag. Vagtlægen sagde, at der var en influenza i omløb. Da [REDACTED] senere på dagen begyndte at tale sort, tog hendes mand [REDACTED] med hen til deres egen læge, som ringede efter en ambulance. [REDACTED] blev bragt til Gentofte Amtssygehus' intensivafdeling. Hun var bevidstløs og kom kun kortvarigt til bevidsthed. [REDACTED] tog hjem fra Sverige og hen til [REDACTED] på sygehuset. [REDACTED] trak vejret mærkeligt, og hun blev lagt i respirator. [REDACTED] blev scannet, og det viste sig, at hun havde fået to store blodpropper i halskarrene, og at hun faktisk var hjernedød. [REDACTED] fortalte på sygehuset børnelægen, Gunna Erichsen, at de havde været hos en ørelæge, og hvad denne havde sagt, og børnelægen så meget overrasket ud. Da [REDACTED] endelig kom i kompetente hænder, var det for sent.

Under hele forløbet inden [REDACTED] død var hun og hendes mand rolige og flinke, men de fortryder nu, at de ikke hidsede sig mere op. Efter [REDACTED] død kunne hun ikke sove om natten, så det var svært at have energi og koncentrere sig om at arbejde. Hun stod op og gik til møde, når hun skulle, men fik ellers lov til at komme, når hun kunne. Hun tænkte meget på, at [REDACTED] ikke var blevet undersøgt ordentligt og derfor ikke havde fået de chancer, hun burde have fået. Hun fik løn for de timer, hun arbejdede, men orkede ikke at arbejde ret meget. Hun fik kun sygedagpenge for hele fraværsdage, og hendes indtægt var derfor faldende. Når man ikke får sovet, bliver immunforsvaret svækket, og hun var derfor ofte syg af forskellige ting. Hendes mand var i stand til at passe sit arbejde hver dag på trods af søvmangel. Hun er stadig ikke oppe på fulde omdrejninger, men har valgt at sætte en skæringsdag for opgørelsen af arbejdstimer til den 31. august 2002. Det er ikke så meget pengene, sagen drejer sig om, men det urimelige i, at hendes barns død også har økonomiske konsekvenser. Hun har talt meget med Gunna Erichsen siden, men sagde nej til psykologbistand, da hendes tiltro til systemet og eksperter

- 7 -

har fået et knæk. Hun har ikke talt med egen læge, da hun ikke syntes, at han kunne bidrage med noget.

Da hun den 1. januar 2000 startede som selvstændig, havde hun næsten kun [redacted] som klient. Hendes timeforbrug var svingende omkring årsskiftet, da der var mange helligdage, og da arbejdets karakter også medførte svingende timetal. Der er forskellige projekter i løbet af et år, og hun var involveret i 5 forskellige i år 2000. Ulykken skete den 8. juli 2001, som var en søndag. Hun havde migræne den 7. juli, og hun fik sygedagpenge for den 7., 9., 10. og 11. juli. Den 12. juli var hun i Middelfart og tog ferie i 14 dage fra den 13. juli for at passe sit syge barn. Hun holdt 14 dages sommerferie i 2002 fra slutningen af juni og 1 uges vinterferie. Hun holdt 14 dages sommerferie i 2000 samt 1 uges vinterferie i januar. Hun har altid haft en arbejdsuge på mere end 37 timer, da hun altid har haft løbende projekter.

[redacted] har bl.a. forklaret, at han har været pædagogisk konsulent og vicespektør og er nu ansat på den skole, hvor han selv har gået, og hvor [redacted] gik.

Da bommen ramte [redacted] i hovedet, var vindstyrken 10, og bommen svingede hele vejen fra den ene side til den anden. [redacted] har en viden om hjernescanninger og kunne derfor stille konkrete spørgsmål, som desværre ikke blev besvaret. Den nat, han kom hjem, prøvede han at vurdere, om og hvornår han skulle ringe efter vagtlægen. Han skulle måske være taget på skadestuen, men hans egen læge sagde, at han havde gjort det rigtige ved først at henvende sig til læge, da det var nødvendigt. [redacted] kunne selv gå ind på hospitalet, og de sagde, at hun var kommet i tide. Den meningitis, hun døde af, rammer ellers kun børn på under 2 år og voksne på omkring 40 år.

De ønskede, at [redacted] kammerater skulle vide, hvad der foregik. Det var vigtigt, at de kunne forholde sig til det, og de valgte at få [redacted] hjem, da hun var død. De ringede rundt og sagde, at man kunne komme og sige farvel, og der kom ca. 50 mennesker om lørdagen. Det var vigtigt at få "afsluttet" sagen, så man kunne møde folk igen. Om mandagen mødte de op i [redacted] skole og forklarede, hvad der var sket. Begravelsen foregik tirsdag kl. 16, for at så mange som muligt kunne deltage. Der kom ca. 400 mennesker, og bagefter samledes de på [redacted], hvis ejere de kendte. Her deltog ca. 150 mennesker. Begravelsen blev dyrere på grund af tidspunktet. En udgift på 6.687,50 kr. vedrører den portal, som [redacted] storesøster tegnede, og som

- 8 -

den lokale kleinsmed udførte. De fører ikke sagen på grund af økonomi, men fordi de ønsker at få ændret retstilstanden for folk, der mister deres børn og måske ikke har de samme ressourcer til at føre en sag, som de har.

Højesterets begrundelse og resultat

Af de grunde, der er anført i Patientforsikringens afgørelse af 30. oktober 2002, tiltræder Højesteret, at der ikke er grundlag for at tilkende [redacted] og [redacted] yderligere erstatning for begravelsesudgifter.

I tiden indtil [redacted] død den 31. august 2001 begrænsede [redacted] i et vist omfang sit arbejde som følge af, at hun passede datteren. For så vidt angår kravet om tabt arbejdsfortjeneste for denne periode, må der som anført af landsretten lægges vægt på, at det efter almindelige erstatningsretlige regler som udgangspunkt ikke kan pålægges den erstatningsansvarlige at erstatte tab, der påføres andre end den direkte skadelidte. Højesteret tiltræder, at der ikke er tilstrækkeligt grundlag for at fravige dette udgangspunkt i det foreliggende tilfælde.

En imødekommelse af kravet om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste for tiden efter [redacted] død beror på, om [redacted] kan siges at have lidt personskade i form af en psykisk lidelse, og om der er grundlag for at pålægge Patientforsikringen at betale erstatning herfor. I hidtidig erstatningspraksis er der tilkendt erstatning for psykisk skade i tilfælde, hvor den pågældende selv er blevet påført fysisk skade eller har været i fare herfor. Det kan ikke udelukkes, at der også i visse andre tilfælde kan blive tale om at tilkende erstatning for psykisk skade, eksempelvis i tilfælde, hvor en person overværer, at en nærtstående bliver dræbt ved en ulykke. Det må imidlertid efter Højesterets opfattelse være en betingelse, at den pågældende er blevet påført en egentlig psykisk lidelse, som rækker ud over sorg og savn. Denne betingelse kan ikke anses for opfyldt i den foreliggende sag, og Højesteret tiltræder derfor, at [redacted] heller ikke har krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste for tiden efter [redacted] død.

Højesteret stadfæster herefter dommen.

23/03 '07 12:06 FAX +45 33 63 27 60

HØJESTERET

→ KAMMERADV.

009/009

- 9 -

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom stadfæstes.

I sagsomkostninger for Højesteret skal statskassen betale 30.000 kr. til Patientskadeankenævnet.

De idømte sagsomkostningsbeløb skal betales inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afgivelse. Sagsomkostningsbeløbet for Højesteret forrentes efter rentelovens § 8 a.

-00000-

Udskriftens rigtighed bekræftes.

Højesteret, den 23. marts 2007.

Rikke Hansen

overassistent